

Nr 91.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1919 kl. 1/2 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lantbruksskolor, lantmannaskolor och lant-hushållsskolor.

(1:a avd.)

I nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels under punkt 9 i avbidan på den proposition angående ökat anslag till lantbruksskolor, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, i de till understöd åt sådana skolor å ordinarie stat anvisade anslag beräkna en förhöjning från 91,500 kronor med 43,500 kronor till 135,000 kronor, dels under punkt 11 i avbidan på den proposition angående ökning i förslagsanslaget till understöd åt lantmannaskolor, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, i detta anslag beräkna en förhöjning från 240,000 kronor med 160,000 kronor till 400,000 kronor, dels ock under punkt 12 i avbidan på den proposition angående ökat anslag till lant-hushållsskolor, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, i ordinarie förslagsanslaget till lant-hushållsskolor beräkna en förhöjning från 60,000 kronor med 115,000 kronor till 175,000 kronor.

Härefter har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 14 mars 1919 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 265, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

dels höja ordinarie anslaget till understöd åt nio lantbruksskolor i södra och mellersta Sverige från 67,500 kronor med 22,500 kronor till 90,000 kronor,

samt ordinarie anslaget till understöd åt fyra lantbruksskolor i Dalarna och Norrland från 24,000 kronor med 8,000 kronor till 32,000 kronor, eller tillhoppa till 122,000 kronor,

dels till ålderstillägg åt föreståndare och lärare vid lantbruksskolor anvisa ett ordinarie förslagsanslag av 8,000 kronor;

dels höja ordinarie förslagsanslaget till understöd åt lantmannaskolor från 240,000 kronor med 160,000 kronor till 400,000 kronor;

dels höja ordinarie förslagsanslaget till understöd åt lantbruksskolor från 60,000 kronor med 115,000 kronor till 175,000 kronor;

dels godkänna de av lantbruksstyrelsen föreslagna grunder för statsbidrag från dessa anslag med de av chefen för jordbruksdepartementet tillstyrkta ändringar och tillägg samt medgiva, att Kungl. Maj:t må äga vidtaga de jämkningar i dessa grunder, som må finnas erforderliga, ävensom utfärda närmare föreskrifter angående dessa grunders tillämpning;

dels medgiva, att rätt till delaktighet i dövstumläraernas pensionsanstalt må tillkomma föreståndare och ämneslärare med fast anställning vid lantmannaskola med delaktighetsbelopp, som motsvarar vederbörandes lön i högsta lönegraden enligt de nu föreslagna bestämmelserna för dylika lärares minimiavlönning, med rätt för Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i reglementet för sagda pensionsanstalt, som i anledning härav må finnas erforderliga,

dels föreskriva, att lärare, som äger eller enligt förslaget erhåller delaktighet i dövstumläraernas pensionsanstalt, skall vara underkastad de ändrade bestämmelser, som kunna värda meddelade rörande samma anstalt;

dels ock för beredande av ökat understöd för lantmannaskolor för läsåret 1919—1920 anvisa å extra stat för år 1920 ett förslagsanslag av 40,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till berörda statsrådsprotokoll.

Motioner.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två inom andra kammaren väckta, till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nämligen nr 385, av herr *Kant*, vari hemställt, att riksdagen ville besluta, att statsanslag till lantbruksskolor med längre kurser må — under förutsättning att i kursen undervisa minst 3 lärarinnor med full tjänstgöring — utgå för första årskursen med högst 6,400 kronor, för en andra kurs under samma år med högst 4,900 kronor, och att av dessa belopp för vardera kursen 3,950 kronor skall räknas som »grund-

anslag», och nr 396, av herrar *Welin* och *Bengtsson* i Norup, vari hemställes, att riksdagen ville dels bestämma

1) att föreståndare för lantmannaskola och föreståndarinna för lanthushållsskola vid beräklandet av ålderstillägg få räkna även sina tjänstår som fast anställda lärare, dock högst 5 år av dessa;

2) att elevantalet i lägre kurs och fortsättningskurs uppgår till minst 15 och högst 30, skolande elevantalet i skolans ordinarie kurs i medeltal för de tre sista läsåren hava uppgått till minst 20 med rätt för Kungl. Maj:t att medgiva sådant undantag, som under 4) i de föreslagna bestämmelserna nämnts;

dels för beredande av ökat understöd för lantmannaskolor för läsåret 1919—1920 anvisa å extra stat för år 1920 ett förslagsanslag av 80,000 kronor.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för sistnämnda framställningar, hänvisas till motionerna.

I avseende å innebörden i de framställda förslagen torde böra framhållas, att förslagen avse, att för varje slag av skola skall såsom villkor för åtnjutande av statsanslag stadgas, att skolan utbetalar vissa minimilöner åt föreståndare och fast anställda lärare. Minimilönerna skola enligt förslaget utgöras av dels grundlön och dels ålderstillägg efter vissa år. Beloppen av dessa minimilöner äro olika vid olika slag av skolor samt, beträffande lantmannaskolor och lanthushållsskolor, även vid olika slag av kurser. I statsrådsprotokollet har framhållits, att de föreslagna avlöningarna äro avsedda för normala förhållanden och beräknats efter förhållandena före kristiden, dock med viss förhöjning, enär det icke ansetts sannolikt, att det allmänna prisläget skall åter nedgå till prisnivån före kriget.

Utskottet.

Utskottet ansluter sig i huvudsak till de framställda förslagen. Endast i ett par här redan angivna avseenden har utskottet föranletts att göra jämkningar däri.

I de föreslagna grunderna för statsanslags utgående skall beträffande rätten till löneförhöjnings åtnjutande gälla, att föreståndare och fast anställd lärare, respektive föreståndarinna och fast anställd lärarinna skall för åtnjutande av sådan löneförhöjning äga tillgodoräkna sig den tid, de före löneregleringens ikraftträdande oavbrutet såsom fast anställda bestritt *motsvarande* befattning vid vederbörande skola.

I den av herrar *Welin* och *Bengtsson* väckta motionen göres gällande, att bestämmelsen att för löneförhöjnings åtnjutande föregående tjänstgöring finge tillgodoräknas endast inom *motsvarande* befattning

komme att för lärare, respektive lärarinna vid befordran till föreståndare, respektive föreståndarinna i vissa fall medföra lägre eller samma lön som före befordran, och ha motionärerna därför hemställt, att föreståndare för lantmannaskola och föreståndarinna för lauthushållsskola vid beräkning av ålderstillägg måtte få räkna även tjänsteår som fast anställd lärare, dock högst fem år av dessa.

Jämväl utskottet anser rättvisa och billighet bjuda, att ifrågavarande befattningshavare i berörda avseende beredes en bättre ställning än den, som enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle tillkomma dem. Detta bör emellertid, enligt utskottets uppfattning ske därigenom, att en till föreståndare, respektive föreståndarinna befördrad lärare eller lärarinna tillgodoföres så många ålderstillägg såsom föreståndare eller föreståndarinna, att avlöningen i sistnämnda befattningar närmast överstiger den avlöning, han eller hon senast åtnjutit såsom ordinarie lärare eller lärarinna enligt bestämmelserna för minimiavlöning åt sådana befattningshavare. Denna bestämmelse, som är likartad med den som tillämpas vid läroverksadjunkts befordran till lektor, har av innevarande riksdag på Kungl. Maj:ts framställning jämväl beslutats beträffande föreståndare vid folkhögskola. Utskottet anser sig så mycket mindre kunna förorda det i motionen framställda förslaget, som detta innebär en avvikelse från den hittills vid löneregleringar hävdvunna uppfattningen, att befattningshavare bör vid ålderstilläggsberäkning allenast tillgodoräkna sig viss tids fortsatt innehavande av samma befattning. Den nu tillstyrkta anordningen bör givetvis gälla även beträffande föreståndare för lantbruksskola.

Bland de föreslagna villkoren för statsbidrags åtnjutande till lantmannaskolor märkes, att elevantalet i längre kurs och fortsättningskurs skall uppgå till minst 15 och högst 30, varjämte elevantalet i skolans ordinarie kurs i medeltal för de tre sista läsåren skall hava uppgått till minst 30, med rätt för Kungl. Maj:t att medgiva visst undantag.

I detta avseende hava herrar Welin och Bengtsson under framhållande, att det av vissa skäl skulle vara av värde, om möjligheten för lantmannaskola att anordna niomånaders kurser underlättades, förslagit, att minimiantalet elever de tre sista läsåren nedsättes till 20.

Utskottet, som visserligen icke förbisett, att visst fog kan förefinnas för en sådan anordning, har emellertid av den av motionärerna förbragta utredningen icke funnit tillräcklig anledning frångå Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt.

Till ifrågavarande motion i övrigt återkommer utskottet här nedan. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall statsbidrag till längre kurser

vid lantmannaskola utgå till första årskurs med 4,500 kronor och för andra årskurs med högst 3,600 kronor, varav 2,250 kronor i grundanslag för vardera kursen.

Herr Kant har i sin motion efter vissa beräkningar kommit till att statsbidraget till ifrågavarande kurser borde utgå med respektive 6,400 och 4,900 kronor och att av dessa belopp för vardera kursen 3,950 kronor skulle räknas som grundanslag. Denna förhöjning är beroende därpå, att motionären förutsatt behov av tre lärarinnor i dessa skolor, under det att Kungl. Maj:t utgått från ett antal av allenast två.

Utskottet har av motionen icke övertygats om det ovillkorliga behovet av ytterligare en lärarinna vid lanthushållsskola. Det förhållandet, att för lantmannaskolornas vidkommande i regel två lärare torde anses tillräckligt för ett nöjaktigt uppehållande av undervisningen i dessa skolor, synes utskottet ej heller giva stöd för att så skulle vara fallet. Det är nämligen att märka, att kurserna vid sistnämnda skolor äro ej obetydligt längre än vid lanthushållsskolorna samtidigt som de till antalet i regel äro lika många som lanthushållsskolornas. Utskottet anser sig sålunda av angiven anledning icke kunna tillstyrka ökning i det av Kungl. Maj:t för ändamålet beräknade bidragsbeloppet till sådan skola. Däremot synes såsom motionären antytt visst fog finnas för att i likhet med vad som skett beträffande lantmannaskolor något belopp avses såsom bidrag till vikariatsersättning. Då emellertid någon uppgift icke föreligger om det härför erforderliga beloppets storlek och detta i varje fall torde komma att inskränka sig till ett jämförelsevis ringa belopp, har utskottet icke endast av nu angiven orsak velat ifrågasätta någon ändring i det för lanthushållsskola beräknade bidragsbeloppet. Utskottet kan sålunda icke biträda den av herr Kant i ämnet väckta motionen.

I Kungl. Maj:ts förevarande framställning begäres tillika ett extra anslag för år 1920 för beredande av ökat understöd för lantmannaskolor för läsåret 1919—1920 av 40,000 kronor. Detta belopp har departementschefen kommit till genom att beräkna 10 procent å det föreslagna ordinarie anslaget till ifrågavarande skolor.

I herrar Welins och Bengtssons motion föreslås, att ifrågavarande extra anslag i likhet med vad för år 1919 ägt rum bestämmes till 20 procent av det nämnda ordinarie anslaget.

Utskottet anser väl en höjning av anslaget befogad men finner sig, med hänsyn till den ståndpunkt departementschefen intagit och de skäl han anfört för sitt förslag, icke kunna förorda så stark höjning, som i motionen ifrågasättes. Såsom en medelväg vill utskottet tillstyrka, att till grund för beräkningen lägges 15 procent av nu föreslagna under-

stödsbelopp och att anslaget för ändamålet följaktligen bestämmes till 60,000 kronor. Denna beräkningsgrund har också av innevarande riksdag godkänts ifråga om anslag till ökat understöd åt folkhögskolorna. Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

1) att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och den av herrar Welin och Bengtsson i ämnet väckta motionen samt med avslag å herr Kants ovanberörda motion

dels höja ordinarie anslaget till understöd åt nio lantbruksskolor i södra och mellersta Sverige från 67,500 kronor med 22,500 kronor till 90,000 kronor samt ordinarie anslaget till understöd åt fyra lantbruksskolor i Dalarna och Norrland från 24,000 kronor med 8,000 kronor till 32,000 kronor eller tillhopa till 122,000 kronor;

dels till ålderstillägg åt föreståndare och lärare vid lantbruksskolor anvisa ett ordinarie förslagsanslag av 8,000 kronor;

dels höja ordinarie förslagsanslaget till understöd åt lantmannaskolor från 240,000 kronor med 160,000 kronor till 400,000 kronor;

dels höja ordinarie förslagsanslaget till understöd åt lanthushållsskolor från 60,000 kronor med 115,000 kronor till 175,000 kronor;

dels godkänna de av lantbruksstyrelsen föreslagna grunder för statsbidrag från dessa anslag med de av chefen för jordbruksdepartementet tillstyrkta ändringar och tillägg samt medgiva, att Kungl. Maj:t må äga vidtaga de jämkningar i dessa grunder, som må finnas erforderliga, ävensom utfärda närmare föreskrifter angående dessa grundars tillämpning;

dels medgiva, att rätt till delaktighet i döfstumlärarnas pensionsanstalt må tillkomma föreståndare och ämneslärare med fast anställning vid lantmannaskola med delaktighetsbelopp, som motsvarar vederbörandes lön i högsta lönegraden enligt de nu föreslagna bestämmelserna för dylika lärares minimiavlönning, med rätt för Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i

reglementet för sagda pensionsanstalt, som i anledning härav må finnas erforderliga;

dels föreskriva, att lärare, som äger eller enligt förslaget erhåller delaktighet i dövstumläraernas pensionsanstalt, skall vara underkastad de ändrade bestämmelser, som kunna varda meddelade rörande samma anstalt;

dels ock för beredande av ökat understöd för lantmannaskolor för läsåret 1919—1920 anvisa å extra stat för år 1920 ett förslagsanslag av 60,000 kronor.

2) att den av herrar Welin och Bengtsson väckta motionen, i vad den icke kan anses besvarad genom vad utskottet här ovan anført och hemställt, ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 maj 1919.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: herrar greve Hamilton, Ericsson Aaby, Hellström, greve Wachtmeister, Barthelson, friherre Silfverschiöld, Sjöblom, Johansson i Uppmälby, Lundström, Sävström, Pettersson, Öhman, Magnusson, Andersson i Grimbo, Larsson och Ericson i Funäsdalen.
